

YLIOPISTOLLISTEN METSÄNHOIDON HARJOITUSTÖIDEN SIIRTÄMINEN EVOLTA HYYTIÄLÄÄN

MATTI LEIKOLA

Saapunut toimitukselle 1978-03-06

Kirjoituksessa kuvaillaan sitä tapahtumasarjaa, joka johti vuosina 1908—1911 yliopistollisten harjoitustöiden siirtämiseen Evon ja Vesijaon kruununpuistoista ja Siikakankaan harjoitus-
hoitoalueen perustamiseen Ruoveden ja Juupajoen pitäjisiin. Metsäopetuksen alkaessa Helsingin yliopistossa tarkoitus oli toimeenpanna metsänhoidon ja -teknologian kenttäharjoittelut Evon metsäopistolta jääneistä tiloista käsin, mutta metsähallitus asettui lausunnossaan vastustamaan tätä järjestelyä. Tämän vuoksi Helsingin yliopisto luopui aikeistaan ja uusi harjoitushoitoalue lohkaistiin Oriveden hoitoalueesta. Metsähallitus osti Kuivajärven rannalta tontin, jolle Hyytiälän metsäharjoitteluaseman rakennukset pystytettiin vv. 1911—1912.

Kirjoituksessa tarkastellaan lisäksi niitä syitä, joihin vedoten harjoitustöiden siirto toteutettiin sekä esitetään, että järjestely johtui ennen kaikkea yliopiston metsäopettajien omasta pyrkimyksestä siirtää käytännön harjoitustyöt pois Evolta, mihin tavoitteeseen metsähallituksen silloinen ylitirehtööri suhtautui myönteisesti.

1 JOHDANTO

Syyskuun 6. päivänä 1901 keisarillisen Suomen senaatin kamaritoimituskunta pyysi keisarilliselta Aleksanterin yliopistolta lausuntoa siitä, miten korkein metsäopetus olisi järjestettävä maassamme. Oli astuttu ensimmäinen askel sillä tiellä, jonka tuloksena muutaman vuoden kuluttua luotiin yliopistollinen metsäopetus (LAIKAKARI 1958). Tämä työ, jossa keskeistä osaa näytteli tuolloin vielä nuori yliopiston dosentti A. K. Cajander, toteutettiin ripeästi ja määrätietoisesti. Cajanderin noiden vuosien suuriin tiedepoliittisiin ansioihin kuuluvat lisäksi Suomen Metsätieteellisen Seuran perus-

taminen sekä suunnitelmien laatiminen metsäntutkimuslaitoksen perustamiseksi. Suotta hän ei ole saanut kiitolliselta jälkipolvelta »Suomen metsäntutkimuksen isän» nimeä.

Suurten periaatekysymysten ohessa jouduttiin yliopistollisen metsäopetuksen alkuvuosina tekemään ratkaisuja myös erilaisista käytännön seikoista, joista osa on vaikuttanut metsäopetukseen kauan jälkeenkin päin. Eräs tällainen kysymys oli yliopistollisen metsänhoidon harjoitustöiden muodot ja järjestämispuitteet. Kun joissakin suhteissa noudatettiin suurella määrällä vanhan Evon metsäopiston perinteitä — mm. opis-

ton kirjasto ja kaikki kokoelmat kuljetettiin 49 hevoskuormassa Helsinkiin — harjoitustöitä järjesteltäessä lähdettiin täysin uudelle tielle ja vaihdettiin Evon jo historialliset metsät uuteen, Pohjois-Hämeen ja Pohjanmaan rajamailla sijaitsevaan harjoitushoitoalueeseen. Syntyi Hyytiälä — yliopiston metsäharjoitteluasema.

Seuraavassa pyritään tarkastelemaan, miten metsänhoidon ja -teknologian harjoitustyöt siirrettiin Hyytiälästä käsin suoritettaviksi ja mitkä syyt todennäköisimmin vaikuttivat Evon-Vesijaon hoitoalueen hylkäämiseen ja uuden harjoitushoitoalueen valintaan.

Kysymys metsänhoidon harjoitustöiden kannalta sopivimmasta paikasta alkoi askarruttaa minua sen jälkeen kun olin tutustunut Korkeakosken hoitoalueen metsäopetukselle tarjoamiin mahdollisuuksiin metsäylioppilaana kesällä 1958 ja assis-

tenttina kesällä 1963, Evon hoitoalueeseen metsäarvioinnin harjoitustöiden yhteydessä kesällä 1959 sekä myös Vesijaon kokeilualueeseen vuoden 1969 jälkeen. Varsinaisen aiheen työn muotoutumiselle antoi kuitenkin Hyytiälän uudisrakennusten valmistuminen ja vihkiminen kesällä 1977 sekä se kokemus, joka kertyi metsäntutkimuslaitoksen ja korkeimman metsäopetuksen ns. hajasijoituksen parissa neljän viime vuoden aikana.

Haluan tässä yhteydessä kiittää maisteri Aune Koposta arkistomateriaalin hankkimisesta. Työn käsikirjoituksen ovat lukeneet professorit Leo Heikurainen ja Paavo Yli-Vakkuri, vs. prof. Matti Kärkkäinen, maat. metsät. trit Veli-Pekka Järveläinen ja Elias Pohtila, maat. metsät. lis. Pentti K. Räsänen sekä maat. metsät. kand. Jukka Laine ja C. J. Westman. Heidän tekemänsä huomautukset on otettu kiitollisuudella varteen. — Työ on esitetty Suomen Metsätieteellisen Seuran kokouksessa 15. 2. 1978.

2 EVOLTA HYYTIÄLÄÄN

2.1 Yliopistollisen metsäopetuksen suunnittelua

Asetus ylemmän metsänhoito-opetuksen siirtämisestä Suomen keisarillisen Aleksanterin yliopiston yhteyteen annettiin 28. 12. 1907. Ajankohta olikin tälle toimenpiteelle sopiva. Suurlakon ja eduskuntauudistuksen jälkeen elettiin maassamme muutaman vuoden ajan kiihkeän kehityksen kautta. Myös yliopisto oli hallinnollisesti valmis vastaanottamaan uuden opetuksen, sillä vuonna 1902 oli filosofisen tiedekunnan yhteyteen perustettu maanviljelys-taloudellinen osasto, jonka osana metsäopetus tulisi toimimaan. Evon metsäopiston opettajakunnassa oli niinkään tapahtunut muutoksia. Lehtori Furujenhjelm oli kuollut v. 1902 ja metsänhoitaja Hackstedt siirtynyt eläkkeelle v. 1904. Opiston pitkäaikainen johtaja A. G. Blomqvist vetäytyi hänkin eläkkeelle 1903 ja kuoli pian sen jälkeen keuhkokuumeella v. 1904. Nuoret miehet astuivat vastaamaan opetuksesta. Evon johtajana toimi vuosina 1904—1907 opiston entinen opettaja, metsän-

hoitaja B. Ericsson ja hänen jälkeensä virkaatekevänä vv. 1907—1908 A. K. Cajander.

Tuolloista kasvitieteen dosentti Cajanderia oli jo vuonna 1903 pyydetty perehtymään metsätieteisiin ja -opetukseen, jotta hän voisi myöhemmin ottaa vastuun uuden metsäopetuksen aloittamisesta yliopistossa. Cajander suostui tähän ja teki mm. vuosina 1904 ja 1906—1907 pitkiä kierto- ja opintomatkoja Keski-Euroopan tutkimuskeskuksiin. Hän suoritti itsekin Evon kurssin vuosina 1904—1906 ja ennätti mm. valmistaa katsauksen metsätieteelliseen tutkimustointaan ulkomailla sekä ehdotuksen metsäntutkimuslaitoksen perustamisesta Suomeen, mikä julkaistiin liitteenä metsähallituksen vuosikertomukseen vuodelta 1907 (CAJANDER 1909 a). Metsähallitus — ei yliopisto — oli v. 1906 esittänyt mainitun ulkomaanmatkan toteuttamiseksi 2 500 markan määrärahaa, minkä senaatti myönsikin.

Cajander johti Evon viimeisen kurssin, mutta jo tänä aikana häntä käytettiin asian-
tuntijana kun yliopiston maanviljelys-talou-

dellisessa osastossa suunniteltiin metsäopetuksen aloittamista. Olihan Cajander nimetty metsänhoitotieteen apulaisprofessoriksi v. 1907 vaikka hän nauttikin virkavapautta tästä toimesta. Pikaista järjestelyä vaativien muiden kysymysten ohella myös ylioppilaiden käytännön harjoitustyöt tulivat opetuksen aloitusta edeltäneenä talvena 1907—1908 esille. Evolla harjoittelu maastossa oli järjestynyt luonnostaan metsäopiston johtajan hallintaan kuuluneissa Evon ja Vesijaon kruununpuistoissa, mutta yliopistolla ei ollut tarjota omia tarkoitukseen soveliaita harjoitusmaita. Maaliskuun 7. päivänä 1908 yliopiston konsistori antoi kokouksessaan maanviljelys-taloudellisen osaston ehdotuksen perustuvan esityksen niistä välittömistä toimenpiteistä, joihin olisi ryhdyttävä uuden opetuksen alkuun saattamiseksi. Virkojen väliaikaista täyttöä, palkkausta yms. koskevien seikkojen ohella konsistori totesi, ettei seuraavana lukuvuonna (1908—1909) tarvittaisi varoja metsänhoitoa opiskelevien ylioppilaiden käytännöllisiä opintoja varten, »koskapa harjoittelua ei vielä voida soveliaimmalla tavalla järjestää». Neuvottelut »erinäisten metsänhoitoasioihin perehtyneiden kanssa» ovat nimittäin johtaneet siihen tulokseen, ettei sanottuja opintoja voitu harjoittaa valtion metsänhoitovirkamiesten luona, vaan että ne vaativat erityisiä käytännön harjoituskursseja, »jotka kenties sopivimmin olisivat sijoitettavat Evon ja Vesijaon kruununpuistoihin ja asetettavat jonkun Evolle sijoitetun metsänhoitajan alaisiksi.» Vielä ilmoitettiin, että myöskään metsänarvioimisen harjoitustöihin ei tarvittu välittömiä varoja, koskapa nämä tulisivat tarpeelliseksi vasta metsäopintojen myöhemmässä vaiheessa.

Erityisesti kannattaa panna merkille, että jo näin varhain, puoli vuotta ennen yliopistollisen metsäopetuksen aloittamista, tehtiin selväpiirteinen ratkaisu metsänhoidon harjoitustöiden luonteesta: yksittäinen harjaantumisen joissakin mallihoitoalueissa mm. yliopistollisen maatalousharjoittelun järjestelyn suuntaviivoja noudattaen (As. tiedonnäytteistä ... 7.8.1906) ei tullut kysymykseen, vaan metsänhoidon ja -arvioinnin harjoitustyöt tuli toimeenpanna kurssimuodossa siten, että joku pysyvästi harjoitus- hoitoalueeseen sijoitettava metsänhoitaja johtaisi toimintaa (metsänhoidon harjoitus-

töiden sopivimmasta järjestelystä mm. CAJANDER 1910).

2.2 Metsänhoidon ja -teknologian harjoitustyöt Evolle

Maaliskuun 8. päivänä 1908 pidetyssä kokouksessa, jossa metsäalan asiantuntijoina läsnä olivat 28-vuotias Cajander, 30-vuotias mh. K. W. Cajanus sekä 32-vuotias mh. A. B. Helander, yliopiston maanviljelys-taloudellinen osasto esitti konsistorille seikkaperäisen ehdotuksensa uuden opetuksen järjestelystä. Muiden seikkojen ohella tuotiin jo kuin itsestään selvänä esille, että vaikka korkeinta metsäopetusta annetaan Helsingistä käsin, kesäisin suoritettavat metsänhoidon ja -teknologian harjoittelut toimeenpannaan Evon-Vesijaon kruununpuistoissa asianomaisen professorin ja yliopiston metsänhoitajan johdolla. Samalla tavoin tuli metsänarvioimisen professorin assistenttinsa avustamana johtaa retkeilyjä, joiden aikana suoritettaisiin metsänarvioinnin ja metsien kartoituksen harjoituksia samoin kuin Evon metsäopistossa oli ollut tapana. Tätä varten tulisikin yliopiston metsänhoitajan saada määräysvalta (ylimetsänhoitajan asema) Evon ja Vesijaon kruununpuistoissa siten kuin metsäopiston johtajalla oli ollut ja hänelle tuli varata Evolta kesäasunto harjoitustöiden ajaksi. Myös edellytettiin, että metsänvartijakoulu, joka oli Evolla toiminut metsäopiston rinnalla vuodesta 1876 alkaen, lakkautettaisiin tai siirrettäisiin pois, sillä osaston mielestä ei olisi lainkaan sopivaa, että kahteen näin erilaiseen ryhmään kuuluvia oppilaita tuotaisiin yhteen. Oletettiin, että muut metsänvartijakoulut voisivat vaivatta ottaa oppilaat tiloihinsa. Olihan pari vuotta aikaisemmin perustettu kokonaista neljä uutta alemmaa metsäoppilaitosta.¹⁾

Maanviljelys-taloudellinen osasto hyväksyi myös luonnoksen asetukseksi metsäopinnoista Suomen keisarillisessa Aleksanterin yliopistossa sekä ehdotuksen asetukseksi opin-

¹⁾ Evon metsänvartijakoulun lakkauttamisesta ilmeisesti juuri tästä syystä keskusteltiin mm. metsänvartijakoulujen opettajien neuvottelupäivillä Helsingissä 16.—22. 6. 1908 (ARIMO 1908).

näytteistä pätevyyden osoittamiseksi valtion virkoihin metsänhoidon alalla. Jälkimmäisen asetuksen 3 §:ssä nimenomaan mainitaan, että oppisuorituksiin kuuluu mm. »käytännöllinen oppijakso metsänhoidossa ja -teknologiassa», jotka suoritetaan Evon ja Vesijaon kruununpuistoissa. Metsänarvioimisen harjoitustyöt suoritetaan »valtion metsissä metsähallituksen varalle.»

Osaston ehdotus käsiteltiin keväällä 1908 yliopiston konsistorissa, joka yhtyi joka kohdassa osaston kantaan ja lähetti esityksen edelleen kanslerin kautta senaattiin jatko-toimia varten. — Kaikki tuntui selvältä, ja metsäopetus kahden professorin, yliopiston metsänhoitajan ja kahden assistentin voimin oli määrä alkaa jo seuraavana syksynä, kun Evon viimeinen kurssi saatettaisiin loppuun kevääksi.

2.3 Metsähallitus asettuu vastustamaan suunnitelmia

Heinäkuun 20. päivänä 1908 senaatti pyysi metsähallitukselta lausuntoa metsänhoitotieteen opetuksen järjestämisehdotuksesta. Tässä lausunnossa — joka on mm. julkaistu Suomen Metsänhoitoyhdistyksen julkaisusarjassa (vol. 26, ss. 202—207) — ei juuri puututa esim. metsänhoitovirkakunnan yleisiin pätevyysvaatimuksiin viraston kannalta tai uuden opetuksen yleiseen järjestelyyn. Sen sijaan metsähallitus uhraa lausunnossaan aluksi runsaasti tilaa polemiikkiin pakollisena pääaineena edellytettyä maanviljelyskemian ja -fyysiikan tarpeellisuutta vastaan ja käy sen jälkeen tarkastelemaan Evon-Vesijaon hoitoalueen järjestelyä metsäylioppilaiden harjoitustöiden kannalta. Yliopiston metsänvartijakoulun lakkauttamista tai edes siirtämistä muualle metsähallitus ei ota kuuleviin korviinsaakaan, vaikka myöntää konsistorin epäilyt aiheelliseksi. Vaikeuksia saattaisi syntyä »jos samalle paikalle sijoitetaan niin eri kehitysasteella olevia oppilaita kuin metsäylioppilaat ja metsänvartijakoulun oppilaat.» Jos Evon-Vesijaon hoitoalue kuitenkin määrättäisiin metsäylioppilaiden harjoitusalueeksi, »toivoo metsähallitus voivansa järjestää metsänvartijakoulun toiminnan siten, että tämän koulun oppilaat eivät tule suoranaiseen yh-

teyteen tai tekemiseen metsäylioppilaiden kanssa.» (m.t. siv. 206).

Myös konsistorin esitys siitä, että yliopiston metsänhoitaja toimisi Evon-Vesijaon hoitoalueen ylimetsänhoitajana, tuntuu metsähallituksesta »sopimattomalta ja epäkäytännölliseltä». Hänen asemansa samanlaisesti metsähallituksen ja yliopiston virkamiehenä voisi tulla »sietämättömäksi», ja asuessaan ison osan vuotta Helsingissä hän ei voisi toimittaa ylimetsänhoitajan tehtäviä. Lisäksi metsähallitus hurskaasti toteaa, että tällainen järjestely on aivan tarpeeton »kun metsähallitus tietysti tulee antamaan metsätieteen opettajakunnalle tilaisuuden vaikuttamaan hoitoalueen kaikkiin hoitohaaroihin». (m.t. s. 206). Asia ei ilmeisesti ollut rahasta kiinni, koska metsähallitus oli valmis suostumaan siihen, että yliopiston metsänhoitajalle maksettaisiin konsistorin edellyttämä 2 000 markan vuotuinen korvaus. Se oli alunperin tarkoitettu ylimetsänhoitajan tehtävien vastikkeeksi, mutta metsähallitus esittää sitä korvaukseksi »käytännöllisten hoitotöiden järjestämisestä ja johtamisesta hoitoalueessa.»

Yleisestikin metsähallitus asettui lausunnossaan epäileväälle kannalle Evon-Vesijaon hoitoalueen sopivuudesta metsäylioppilaiden harjoitushoitoalueeksi, sillä »menekkiolosuhteet sieltä ... eivät ole olleet suotuisia.» Esimerkkinä paremmasta vaihtoehdosta metsähallitus suosittelee Pällilän hoitoaluetta Viipurin läänissä.¹⁾ Metsähallitus myöntää lausuntonsa lopussa, että jos joku muu alue tulisi kysymykseen harjoitusalueena, sinne olisi pakko rakentaa kesäasuntoja, mutta »jos huomataan, että käytännöllinen opetus jossakin toisessa hoitoalueessa voi tulla monipuolisemmaksi ja täydellisemmäksi kuin Evon hoitoalueessa, niin Evon puoleksi lahot rakennukset eivät saisi olla siihen esteenä.» (m.t. siv. 206—7).

¹⁾ Pällilän hoitoaluetta oli jo A. G. Blomqvist kaavaillut metsäkoulun paikaksi, ja samaa asiaa ajoi myös ylijohtaja Hannikainen vuonna 1902 (HELANDER 1936).

2.4 Yliopisto peräytyy: harjoitustyöt »sopivaan, tarkoitusta varten luovutettavaan harjoitusalueeseen»

Koska metsähallitus oli lausunnossaan puuttunut metsäopetuksen sisällön kannalta olennaisiin seikkoihin, — mm. maanviljelyskemian ja -fysiikan sekä metsäpolitiikan opetuksen tarpeellisuuteen — ja tämän lisäksi asettunut selvästi kielteiselle kannalle metsänhoidon harjoitustöiden järjestelyistä Evolla yliopiston ehdottamassa muodossa, senaatin kirkollisasiain toimituskunta lähetti asian yliopistossa uudelleen käsiteltäväksi. Lokakuun 24. päivänä 1908 rehtorinvirasto pyysi asiasta maanviljelys-taloudellisen osaston lausuntoa. Evon opisto oli tällä välin lopettanut toimintansa, virallisesti 31. 8. 1908 ja A. K. Cajander oli määrätty 1. 9. 1908 alkaen antamaan metsänhoidon virkatutkinnon opetusta yliopistossa. Asia otettiin maanviljelys-taloudellisessa osastossa esille marraskuun 3. päivänä 1908. Osasto totesi aluksi metsähallituksen vaatimukset ja katsoi, että niihin tulisi suostua; Evon metsänvartijakoulua ei pyrittäisi lakkauttamaan tai muuttamaan. Yliopiston metsänhoitajalle ei vaadittaisi harjoitusalueen ylimetsänhoitajan virkaa, mutta hän voisi luonnollisesti saada metsähallituksenkin lupaaman 2 000 markan suuruisen vuotuisen korvauksen harjoitustöiden järjestämisestä. Lisäksi osasto esitti, että metsäopettajien kollegiolle¹⁾ (joka käsitti paitsi Cajanderin, Werner Cajanuksen ja K. J. Långin) tulisi antaa tehtäväksi sopivan harjoitusalueen valinta ja ehdotuksen teko vaadittavista rakennuksista. Opettajakollegion tulisi myös saada oikeus harjoitustöiden kestäessä itsenäisesti järjestää hoitoalueen töitä ja yhteistoiminnassa hoitoalueen metsänhoitajan kanssa laatia seuraavan vuoden metsänhoitosuunnitelmat.

Näistä ehdotuksista ilmoitettiin myös neuvotellun yksityisesti metsähallituksen yli-

¹⁾ On mielenkiintoista, että vaikka maanviljelys-taloudellinen osasto käyttää käsitettä »kollegiet af forstliga lärare vid Universitets Agrikultur-ekonomiska sektion», yliopiston konsistori myöhemmin asiaa käsitellessään nimenomaan huomauttaa, että mainittua elintä ei yliopistossa ole (konsistorin ptk. 21. 11. 1908).

tirehtöörin sekä metsäalan asiantuntijoiden kanssa. Osasto ei »tällä kertaa» halunnutkaan asettua käytännön harjoitustöiden osalta metsämiehiä vastaan, vaan totesi luopuvansa aiemmasta ehdotuksestaan, kunhan keisarillinen senaatti osoitti tähän tarkoitukseen sellaisen alueen, jonka kulkuyhteydet olisivat paremmat. Yliopiston väliaikaiset metsänhoidon opettajat olivat jo katsoneet, että tarkoitukseen sopiva harjoitusalue voitaisiin erottaa esim. Oriveden hoitoalueesta. Näin myös ne Evoon liittyvät epäkohdat, joihin metsähallitus oli lausunnossaan viitannut, voitaisiin osaston mukaan välttää.

Osasto totesi lisäksi, että uuden harjoitus-hoitoalueen perustamiseen liittyi lukuisia sellaisia seikkoja, jotka olivat yliopistolle vieraita, kuten rakennusten suunnittelu jne. Tämän vuoksi ehdotettiin, että yliopiston metsäopettajille myönnettäisiin kaikki se toimintavapaus jota heidän opetustyönsä vaatii. Osasto ehdottikin konsistorille uudesta harjoitusalueesta ja sen järjestelystä seuraavaa: Metsänhoidon ja metsäteknologian harjoitustyöt tulee suorittaa hoitoalueessa, jossa on hyvät menekki- ja kulkuyhteydet. Sopiva osa siitä, aluksi noin 2 000 ha, erotetaan erityiseksi harjoitus- ja kokeilu-alueeksi (»öfnings- och försöksblock») ja se asetetaan asianomaisten opettajien hoitoon ja hallintaan. Tämän harjoitusalueen ulkopuolellakin voidaan tehdä töitä työohjelman puitteissa, jonka yliopiston metsänhoitaja laatii yhdessä hoitoalueen aluemetsänhoitajan kanssa.

Harjoitusalueeseen otetaan koulunkäynyt metsänvartija, joka voi talvikuukausien aikana myös johtaa töitä alueessa yliopiston metsänhoitajan määräysten mukaan. Harjoitustöitä varten tarpeelliset rakennukset pystytetään johonkin alueen osaan.

Osaston lausunnossa painotettiin vielä yliopiston metsänhoitajalle määrättävän palkkion tärkeyttä ja siirryttiin sitten käsittelemään kysymystä opetusohjelman sisällöstä, mistä metsähallitus oli myös esittänyt oman mielipiteensä.

Kokouksessaan marraskuun 23. päivänä 1908 yliopiston konsistori yhtyi joka kohdassa osaston metsänhoidon harjoitustöistä ja harjoitushoitoalueesta esittämiin (= sen »metsäopettajakollegion» laatimiin) ajatuksiin ja ehdotuksiin. Konsistori yhtyi myös osas-

ton ja ennen kaikkea sen dekaanin, maanviljelyskemian ja -fysiikan professori A. Rindellin kantaan siinä, että metsähallitus oli osoittanut suurta asiaan perehtymättömyyttä mm. lähtiessään arvostelemaan maanviljelyskemian ja -fysiikan opetusta. Konsistori katsoi, että maanviljelyskemiällä ja -fysiikalla on perustava merkitys metsäopinnoille aivan samoin kuin maatalousopinnoillekin, eikä se nähnyt mitään syytä luopua aikaisemmasta kannastaan. Se esitti tämän aineen säilyttämistä yhtenä metsäalan pääaineena metsänhoidon, metsänarvioinnin, metsäteknologian ja metsäpolitiikan ohella.

Asiat kehittyivät kuitenkin siten kuin metsänhoidon »opettajakollegio» oli kaavailut. Kesäkuun 10. päivänä 1909 keisari vahvisti asetuksen Suomen keisarillisen Aleksanterin yliopistossa annettavasta metsänhoitotieteen opetuksesta ja toisen, joka koski opinnäytteitä pätevyden osoittamiseksi valtion virkoihin metsänhoitolaitoksessa. Ne olivat sanasta sanaan samat kuin senaatin tekemät esitykset, mutta poikkesivat useassa ratkaisevassa kohdassa yliopiston esittämästä kannasta.

Maanviljelyskemia ja -fysiikka oli poistunut metsänhoitotutkinnon pääaineiden joukosta ja siirtynyt perusaineeksi maaperäopin nimellä. Aineen opetuksesta ilmoitettiin, että sitä hoitaa osaston määräyksen mukaan joko metsänhoidon tai maanviljelyskemian ja -fysiikan professori. V. 1907 perustettu metsätalouden apulaisprofessorin virka lakkautettiin samalla. Yliopiston metsänhoitaja ei toiminut minkään hoitoalueen ylimetsänhoitajana, ja hänen palkkionsakin »käytännöllisten töiden järjestämisestä harjoitusalueella ja harjoitustöiden johtamisesta» oli pudonnut puoleen ehdotusta, eli 1 000 markkaan vuodessa. Harjoitustöiden järjestelystä säädettiin, että metsätutkinnon käytännön oppijaksoon metsänhoidossa ja metsäteknologiassa kuului »sopivalla, Senaatin määräyksen mukaan valtion metsämaista tarkoitusta varten luovutettavalla harjoitusalueella suoritettavia käytännöllisiä töitä».

Nämä asetukset löivät lukkoon metsäopetuksen puitteet pitkälle 1930-luvulle saakka. Cajander oli voittanut lähes kaikissa niissä kysymyksissä, joissa hänen tahtonsa oli ollut osaston professorien käsitystä vas-

tassa. Vain metsäpolitiikan opetus jäi »roik-kumaan ilmaan», ja tämä profesuuri perustettiin monen vaiheen jälkeen vasta vuonna 1922 (metsäpolitiikan opetuksesta esim. HOMÉN 1909, Valtion metsä ... 1920, HELANDER 1949 ym). Selvimmin metsäopettajien halu lähteä omille teille näkyi kamppailussa maanviljelyskemian ja -fysiikan opetusta vastaan.¹⁾ »Cajander ei nähtävästi halunnut ketään maatalouden opettajaa metsätutkinnon loppunäytöksiin. Siihen vaikutti todennäköisesti sekin, että hänellä oli metsätyypiteoriaansa valmistumassa ja että maanviljelyskemia ja -fysiikka olivat sille suhteellisen vieraita. Tyyppiteoriahan tyytyi toteamaan erinäiset metsän luonteen säännöllisesti uusiutuvat eroavaisuudet tahtomatta kulloinkin ryhtyä hakemaan syytä niihin» kommentoi asioita läheltä seurannut HELANDER myöhemmin (1949 s. 468).²⁾

2.5 Siikakankaan harjoitusalue muodostetaan

Yliopistollisen metsäopetuksen metsänhoidon ja -tekniikan harjoitustyöt järjestettiin ensimmäisenä kesänä (1909) kuitenkin Evolla. Harjoittelua johti maisteri Lång apunaan metsänarvioimisen assistentti, metsänhoitaja Ilmo Lassila (24) sekä metsänhoitaja, fil.maisteri B. Fabritius (28). Harjoitustöihin osallistui 34 metsäyloppilasta, ja ne käsittivät paitsi normaaleja metsänhoidon ja -tekniikan töitä, suonkuivausta, miilunpolttoa ja tervanvalmistusta. Suurimman

¹⁾ Cajanderin ja osaston professorien suhteesta mm. CAJANDER 1931 s. 20.

²⁾ Toisaalta oli syytä tuoda painokkaasti esiin, että Cajander ei mitenkään aliarvioinut tai väheksynyt maatiieteen merkitystä metsänhoitotieteen rinnalla ja sen pohjana. Tämä käy hyvin selvästi ilmi mm. hänen suunnitelmastaan metsätieteellisen tutkimuslaitoksen perustamiseksi vuodelta 1909. Cajander korosti metsätutkimuslaitoksen perustamista pohtivassa valtion komiteassa juuri metsämaatiieteen asemaa ja merkitystä. Niinpä kun metsätieteellinen koelaitos vihdoin vuosina 1917—18 perustettiin, maantutkimusta edusti yksi sen kolmesta professorin virasta metsänhoidon ja metsänarvioimisen ohella (esim. SARVAS 1967).

osan työajasta ottivat taimitarha-, uitto-, kylvö- ja istutustyöt (LASSILA 1909 b).

Seuraavan kesän varalle oli Cajander kuitenkin jo ryhtynyt nopeisiin toimiin. Maanviljelys-taloudellisen osaston kokouksessa helmikuun 3. päivänä 1910, missä myös dosentti Cajander oli läsnä, kysymystä metsänhoidon uudesta harjoitusalueesta käsiteltiin hyvin seikkaperäisesti. Dekaan, prof. Rindell totesi, että yliopiston rehtori oli jo 1. 9. 1909 kehoittanut osastoa laatimaan ehdotuksensa tarkoitukseen sopivasta metsätieteen ylioppilaiden harjoitusalueesta, tarvittavista rakennuksista ja annettavan kenttäopetuksen järjestämisestä. Dekaan ilmoitti myös, että hän oli tämän johdosta antanut määräyksen dosentti Cajanderille ryhtyä neuvotteluihin metsähallituksen kanssa täyden yksimielisyyden saamiseksi tässä kysymyksessä.

Tehdyn valmistelutyön perusteella, varsinkin kun senaatin kirkollisiasiain toimituskunta oli jo hieman aikaisemmin jättänyt oman ehdotuksensa, joka oli ollut pääpiirteissään sama kuin osaston aiemmin 3. 11. 1908 tekemä esitys, osasto päätti ehdottaa konsistorille seuraavaa:

»Harjoitusalueeksi luovutetaan Oriveden hoitoalueesta Musturin, Susimäen ja Latosen vartiopiirit, jotka muodostavat yhtäjaksoisen 3 846,63 ha suuruisen alueen muutaman kilometrin päässä Korkiakosken asemalta. Käsitellään osittain erittäin vaihtelevia mäkisiä moreenimaita, osittain sangen yksitoikkoista nummihiekkaseutua tarjoovat nämä vartiopiirit tilaisuuden mitä erilaatuisimpiin metsänhoidollisiin töihin, ja koska menekki-suhteet ovat kruunun metsien kaikkein parhaita, niin voidaan metsätalous niissä järjestää hyvin intensiiviselle kannalle».

Mainitut vartiopiirit olisi ehdotuksen mukaan syytä erottaa hallinnollisesti Oriveden hoitoalueesta ja asettaa yliopiston metsänhoitajan hoidon ja hallinnon alaisiksi. »Harjoitushoitoalueen hoitajana on yliopiston metsänhoitaja Metsähallituksen alainen, jonka viraston laskuun hänen on harjoitusalueella hoidettava ja on hänellä siinä toimessa oikeus välittömään kirjeenvaihtoon Metsähallituksen kanssa». — Tässä hyvin viimeistellyssä esityksessä sovitaan aikaisemmin esitettyjen suuntaviivojen mukaisesti harjoitustöiden tilityksistä ja esitetään »koulun käyneen metsänvartijan, niin sanotun metsätyön-

johtajan» ottamista avustamaan yliopiston metsänhoitajaa. Harjoitusalueelle tulisi rakentaa Kuivajärven rannalle tarpeelliset rakennukset, jota varten lunastettaisiin toinen Hyytiälän torpista. Samalla saataisiin sopivia viljelysmaita harjoitusalueen taimitarhoiksi. Vielä esitetään muitakin harjoitustöiden aloittamiselle välttämättömiä palkio- ym. toivomuksia.

Tämän ehdotuksen konsistori lähetti selaisenaan 16. 2. 1910 senaatin kirkollisiasiain toimituskuntaan, joka oli vaatinut p.o. esitystä kirjeellään 21. 7. 1909, eli jo puoletosta kuukauden kuluttua a.o. asetuksen vahvistamisesta. Kirkollisiasiain toimituskunta käsittelee harjoitusalueen perustamisasian kokouksessaan maaliskuun 10. päivänä 1910 ja asia esiteltiin senaatissa huhtikuun 21. päivänä 1910.

Lukuisten päätöspäivämäärien joukossa viimeksi mainittua voi pitää Hyytiälän varsinaisena perustamispäivänä (vrt. LAITAKARI 1960). Senaatti nimittäin päätti täysin esittelyn mukaisesti, että edellä mainitut kolme metsänvartiopiiriä, »jotka muodostavat yhtäjaksoisen ... alueen muutaman kilometrin päässä Korkiakosken asemalta», oli luovutettava metsätieteen ylioppilaiden harjoitusalueeksi ja tämä alue oli hallinnollisesti erotettava Oriveden hoitoalueesta. Yliopiston metsänhoitaja olisi tämän harjoitusalueen hoitajana metsähallituksen alainen ja »hän tulisi samaten kuin muutkin alue-metsänhoitajat hoitamaan harjoitusaluetta metsähallinnon laskuun erityisenä hoitoalueena, kumminkin siten, että harjoitusalue ei tulisi kuulumaan mihinkään tarkastuspiiriin, vaan olemaan metsähallituksen välittömän katsannon alaisena, mitä sen hoitoon ja hallintoon tulee.»

Vielä päätettiin metsätyönjohtajan viran perustamisesta yliopiston metsänhoitajan avuksi ja myönnettiin anottu määräraha (2 800 markkaa harjoitusalueessa tarvittavien työkalujen ostoon sekä 2 900 markkaa maanmittaus- ja metsätalouden tarkastustöissä tarvittavien koneiden ja työvälineiden hankintaan). Muihinkin pyyntöihin, kuten metsänarvioimisen opettajan W. Cajanuksen matkakorvauksiin, harjoitusalueen tilijärjestelyihin sekä anomukseen, että rakennuksia varten tarvittavat puut voidaan ottaa valtion metsistä, suostuttiin.

Näillä päätöksillä oli asian hallinnollinen

puoli selvä, ja ensimmäiset metsäylioppilaat saapuivat jo kuukauden kuluttua, touku-kuussa 1910 aloittamaan harjoitustöitään uudessa paikassa. Heitä oli yhteensä 35 ja heitä johtamassa oli toukokuun 10. päivänä 1910 nimitetty uusi yliopiston metsänhoitaja, A. B. Helander. Assistenttina toimi 29-vuotias metsänhoitaja, maisteri Lars Runeberg. Kun minkäänlaisia rakennuksia eikä juuri muutakaan ollut valmiina, ylioppilaat joutuivat majoittumaan lähitaloihin, Kallenaution, Aituaan, Setälään jne. Yhteiset aterioinnit olivat Kallenaution (mm. LAITAKARI 1960). Nimensä »Siikakangas» harjoitusalue sai metsähallitukselta erottamisen yhteydessä. Niinpä jo metsähallituksen seuraavassa vuosikertomuksessa Siikakankaan hoitoalue esiintyy omana, tarkastuspiireistä erillisenä hoitoalueena, joka käsittää Pohjan ja Hyytiälän kruununpuistot (eli edellä jo mainitut Latosen, Susimäen ja Musturin vartiopiirit). (SVT 17 vuodelta 1910).

2.6 Yliopiston metsäharjoitteluasema synty

Sen jälkeen kun metsähallitus oli antanut edellä selostetusta yliopiston esityksestä oman lausuntonsa, ja kun senaatti oli asian käsitellyt, »Yleisten rakennusten Ylihallitus» (rakennushallitus), »saamansa käskyn mukaisesti» ryhtyi laatimaan piirustuksia rakennuksiin, joiden kustannusarvion ilmoitettiin nousevan 97 000 markkaan.

Toukokuun 24. päivänä 1911 senaatin kirkollisiasiain toimituskunta teki päätöksen, että uusien rakennusten tonttimaaksi sekä harjoittelun alueen taimitarhoiksi oli käytettävä metsähallituksen ehdottama Ylä-Hyytiälän kruununmetsätorppaan kuuluva alue, jonka lunastamiseen metsähallitukselle annettiin lupa käyttää pyydetty summa. Heinäkuun 11. päivänä 1911 allekirjoitettiin kauppakirja, jolla Kalle ja Vilhelmiina Ylä-Hyytiälä myivät metsähallitukselle tontin siihen kuuluvine peltomaineen sovitusta 2 500 markasta. Hyytiälä oli saanut alkunsa (mm. Hyytiälä 1909–1919, 1923).

Ylitirehtööri Ernst Theodor Granstedt'in ja arkkitehti Carl Ricardo Björnbergin talvella 1910–1911 laatimat rakennuspiirustukset hyväksyttiin vähäisin muutoksin 11. 8. 1911. Rakennuspiirustuksiin sisältyi myös täydellinen pihasuunnitelma »Oriveden metsänhoitolaitokselle», joka toteutettiin uima-huonetta ja jääkellaria myöten. Vain Hyytiälän tunnuksiksi myöhemmin muodostunut pihan keskellä kohoava kellotorni puuttui suunnitelmasta. Se lieneekin lisätty rakennusvaiheessa yliopiston metsänhoitajan tai töitä valvoneen arkkitehti Ilmari Launiksen toimesta. Muutoinkin on syytä korostaa viimeksi mainittujen kahden henkilön osuutta Hyytiälän rakennusryhmien suunnittelussa ja aseman vanhan pihapiirin muotoutumisessa.

Syksyllä 1911 pantiin rakennustyöt käyntiin ja ylioppilaiden asuntola, ruokala, johtajan asunto sekä tarpeelliset ulkorakennukset valmistuivat kesän ja syksyn 1912 kuluessa. Kesällä 1911 harjoitustyöt jouduttiin kuitenkin suorittamaan yhtä primitiivisistä tiloista käsin kuin edellisenä vuonnakin, vaikka ylioppilaiden luku oli kohonnut 41:een. Assistenttina toimi uusi mies, 24-vuotias Lauri Ilvessalo, joka oli valmistunut metsänhoitajaksi yliopistosta keväällä 1910 ja toiminut marraskuusta lähtien metsänhoidon professorin assistenttina.

Keväällä 1912 harjoitustöihin saapuneet 34 ylioppilasta joutuivat vielä asumaan lähitaloissa, mutta juhannusloman jälkeen he jo muuttivat uuteen asuntolaansa (Hyytiälän ... 1967).

Valmistumisestaan lähtien nämä »verrat-tain tilavat ja ajanmukaiset, jos kohta eivät varsin aistikkaat» rakennukset, kuten A. K. Cajanderin johdolla toiminut valtion metsäkomitea vuonna 1920 niitä kuvailee, ovat toimineet tukikohtana metsäylioppilaiden harjoitustöille. Vasta kun näiden rinnalle 1950-luvulla rakennettiin luentosali- ja laboratoriorakennus sekä 1970-luvulla uudet, talviasuttavat majoitustilat, vanhan pihapiirin kunnianarvoisan rakennusryhmän merkitys opetukselle on pienentynyt.

3. EVON-VESIJAON HOITOALUEEN HYLKÄÄMISEKSI ESITETYT PERUSTELUT

3.1 Yleistä

Korkeimman metsäopetuksen muutto Evolta Helsingin yliopiston yhteyteen herätti metsänhoitajakunnassa yleistä tyytymättömyyttä. Olihan portit korkeampaan hengenviljelyyn nyt avattu ja jo kaksi vuosikymmentä vireillä ollut hanke viimein saatu toteutettua. Sen sijaan harjoitustöiden siirtäminen pois Evolta vastaanotettiin julkisuudessa vai- susti. Ainoastaan Evon vt. metsänhoitaja Ilmo Lassila julkaisi alkuvuodesta 1909 Suomen Metsänhoitoyhdistyksen julkaisusarjassa kirjoituksen »Evon kohtalo», jossa hän pohtii kysymystä, mitä tehdä vanhalle »ruununraakille». »Kun korkeampi metsänhoito-opetus oli päätetty viime syksystä alkaen siirtää yliopistoon, sai monelta taholta kuulla kysymyksen: »Mihin valtio aikoo käyttää Evon metsäopistoa.» Jos kysymys tehtiin ennen syksyä, voi siihen empi- mättä vastata, että se tulee käytettäväksi metsänhoitoylioppilaiden käytännöllisiä töitä varten, mutta asiain myöhempi kulku on tehnyt tämänkin ratkaisun epävarmaksi» (m.t. siv. 77). Lukuisten Lassilan esittämien mahdollisuuksien joukossa oli onnistuneita kompromisseja, kuten ehdotus, että metsä- ylioppilaat toimisivat kesällä Evolla, met- sänvartijakoulun oppilaat taas Vesijaolla ja talvella järjestettäisiin metsäopiston tyh- jissä tiloissa alan talvikursseja ja jatko- opetusta esim. Tuomarniemen tapaan. »Kun kuitenkin on luultavaa, että yliopiston ny- kyiset metsätieteen opettajat ovat haluk- kaat perustamaan itsenäisen harjoitusase- man, niin Evoa ei tulnaisi käyttämään kor- keampaa metsänhoito-opetusta varten niin suuressa määrässä kuin yllä olevat ehdo- tukset edellyttävät.» (m.t. siv. 73). Lopuksi kirjoittaja antaa ymmärtää, että vaikka hän ei tiedä missä määrin Evon kohtalo on metsähallituksessa ollut harkinnan alaisena, parempaa vaihtoehtoa kuin sen käyttäminen metsänhoidolliseksi jatkokoulutuskeskukseksi ei liene.¹⁾

Tarkasteltaessa tapausten kulkua, selvästi

¹⁾ Ajatusta kehitti edelleen metsänvartija- koulun johtaja B. Ericsson (1913) kaavaillessaan opistoasteen koulutusta Evolle Mustialan tapaan.

nousee metsähallituksen heinäkuussa 1908 antama lausunto siksi vedenjakajaksi ja sinä esitetyt perustelut syiksi, joihin vedo- ten Evon tarjoamat mahdollisuudet hylät- tiin. Lausuntoa ja siinä Evoa vastaan esi- tettyjä näkökohtia, jotka yliopiston konsis- tori, maanviljelys-taloudellinen osasto, »met- säopettajien kollegio» ja A. K. Cajander kukin vastalauseitta hyväksyivät, kannat- taan sen vuoksi tarkastella lähemmin.

Esitetyt syyt olivat lyhyesti seuraavat: hoitoalueen heikot menekkiolot, yliopiston metsänhoitajan kestävämmän aseman kahden valtion laitoksen alaisena viranhaltijana, metsäylioppilaiden ja metsänvartijakoulun oppilaiden kesäisen kanssakäymisen vaarat sekä Evon puolilahot (huonokuntoiset) rakennukset.

3.2 Evon ja Siikakankaan hoitoalueiden menekkiolot

Täysin oikeutetusti metsähallitus nyt tarkasteltavassa lausunnossaan aluksi viittaa kaiken metsänhoidollisen toiminnan toivot- tomuuteen niin kauan kuin alueen metsien menekkiolosuhteet ovat huonot ja toiminta tappiollista. Vanhemmalla metsänhoitaja- polvella oli vielä hyvässä muistissa metsä- hallituksen pahojen tappiollisten vuosien ajat, ja monet myös tiesivät ne epätoivoiset keinot, joita A. G. Blomqvist aikanaan oli käyttänyt saadakseen Evon-Vesijaon hoito- alueen metsätaloutta kohennetuksi (esim. HELANDER 1936). — Nyt oli aika kuitenkin aivan toinen ja metsätalouden kannatta- vuus oli voimakkaasti nousussa. Evo ei ollut tuottanut tappiota vuoden 1895 jälkeen kuin kerran (v. 1908) ja sen valtion kassaan tilittämä ylijäämä, joka vv. 1900—1909 oli ollut 30 000—40 000 markkaa vuodessa, oli jatkuvassa nousussa. Kun Ab Walkiakoski oli 1900-luvun ensi vuosina ryhtynyt os- tamaan puuta Evolta ja kun alueen uitto- väylät oli pantu kuntoon, hoitoalueen menek- kiolot olivat parantuneet ratkaisevasti. Vuonna 1909 kauppias Kaarlo Tillander rakennutti Evolta itäänpäin Vesijärvelle kiskotien, jota myöten hän kuljetti hak- kauttamansa 50 000 koivurunkoa ja 75 000 kuutiometriä koivuhalkoa asutuskeskuksiin.

Suotta ei metsänvartijakoulun pitkäaikainen johtaja B. Ericsson v. 1916 esitellessään Evon-Vesijaon hoitoalueen taloudellista ke- hitystä vuosisadan vaihteen jälkeen ole hyvin optimistinen. Hoitoalueen puhdas tulo oli kasvanut vuoteen 1915 mennessä jo lähes 200 000 markkaan vuodessa (Vrt. myös SVT 17, vuodelta 1914 s. 144—145).

Oriveden hoitoalue ja siitä lohkaistu Siikakankaan harjoitusalue eivät sen sijaan esim. vuosittaisen metsätaloston valossa vai- kuta mitenkään poikkeuksellisen edullisilta. Esimerkiksi vuonna 1911 sahapuusta saa- tiin Evolla 7.54 markkaa/runko, kun taas Siikakankaan hoitoalueessa niistä saatiin vain 3.48 markkaa/runko (SVT 17, vuodelta 1911, taul. 9).

Koskaan esittelensä jälkeen v. 1910 Siika- kankaan hoitoaluetta ei julkisuudessa enää kehuttu erinomaisena menekkialueena Evoon verrattuna. Varsinaiset menekkiolosuhteet olivat sieltä melko kaukana ja uittoväyliä ei hoitoalueessa juuri ollut. Pikkusahoja lu- kuunottamatta lähin puunjalostuslaitos, Mänttä, oli vastavirtaan noin 30 km päässä ja vain rautateihin nähden hoitoalue sijait- si suhteellisen edullisesti. Esim. Cajanderin johdolla v. 1930 toiminut korkeimman maa- ja metsäopetuksen kehittämiskomitea tyytyi toteamaan (tarkoittaen koko Korkeakosken hoitoaluetta, joksi Siikakankaan harjoitus- alue oli v. 1922 laajentunut), että »alueen menekkiolosuhteet ovat kohtalaiset, osittain varsin hyvätkin» (m.t. s. 67).

Tuskin tarvinnut tässä yhteydessä edes mainitakaan, että sekä metsähallituksen päällikkö Hannikainen että entinen Evon- Vesijaon hoitoalueen ylimetsänhoitaja Ca- jander tunsivat kyllä Evon menekkiolot erittäin hyvin. Positiivisen kuvan tuo Cajan- der esille mm. artikkelissaan korkeimmasta metsäopetuksesta v. 1910 lausueessaan »Evon- Vesijaon hoitoalueen metsätalouden huono tuottavuus on kyllä ollut tuntuvana esteenä opiston vaurastumiselle» ja hän lisää ala- viitassa huomautuksen »Viime vuosina on puhdas tulo Evon-Vesijaon hoitoalueesta ollut n. 40 000 Smk ja tulee se läheisessä tulevaisuudessa varmasti kohoamaan pal- jon korkeammaksi» (m.t.s. 676).

3.3 Yliopiston metsänhoitajan kestä- mätön asema »kahden herran palvelijana»

Evon metsäopiston perustamisesta saakka opiston johtajalla oli myös ollut harjoitus- alueen aluemetsänhoitajan, myöhemmin yli- metsänhoitajan asema. Käytännössä tämä merkitsi hänelle suurta riippumattomuutta, sillä opisto ja sen hoitoalue toimivat molem- mat suoraan metsähallituksen alaisina. Oli luonnollista, että tätä tehtävää esitettiin jatkettavaksi ja oikeuksia siirrettäväksi yli- opiston metsänhoitajalle. Järjestelyn edut olivat opetuksen kannalta ilmeiset, minkä vuoksi sama käytäntö on sittemmin ollut voimassa mm. kaikissa metsäkouluissa.

Metsähallituksen lausunnossaan esittämät perustelut tämän käytännön purkamiseksi olivat nekin vahvat ja ahtaasti hallinnolliselta kannalta katsoen täysin pitävät. Ei ollut mitenkään normaalia, että sama henkilö oli samanaikaisesti kahden valtion viraston alaisena niin kuin nyt olisi ollut laita. Huo- miota kiinnittääkin tämän vuoksi se myötä- mielisyys, jolla metsähallitus hyväksyi Siika- kankaan harjoitushoitoalueen hallinnon yli- opiston metsänhoitajan alaiseksi. Kun yli- opiston metsänhoitaja jo alusta pitäen rin- nastettiin metsähallituksessa muihin alue- metsänhoitajiin ja kun hänellä oli suora ja välitön kirjeenvaihto-oikeus keskusviras- toon, hänen asemansa ylimetsänhoitajista ja tarkastuspiireistä riippumattomana virka- miehenä oli täsmälleen sama kuin jos hän olisi ollut uuden harjoitushoitoalueen yli- metsänhoitaja. Kuinka Cajander vain kaksi vuotta edellisen ehdotuksen torjumisen jäl- keen esitti ja sai kaikkien virkaportaiden hyväksymisen asiallisesti täysin saman- sisältöiselle esitykselle ilman mitään tar- kempia perusteluja tai edes metsähallituksen kielteisen kannan lähempää tarkastelua, ei selviä mistään papereista. On kuitenkin varmaa, että kun Cajander toi esityksenä maanviljelys-taloudelliseen osastoon, hän oli jo dekaanilta saamansa tehtävän mukaisesti varmistanut, että metsähallitus tulee hyväk- symään sen.

Rahakysymyksen toisarvoisuuteen ja met- sähallituksen avokäisyyteen uutta yliopis- tollista metsäopetusta perustettaessa on jo aikaisemmin viitattu. Myöskään sopivan kesäasunnon varaaminen yliopiston metsän- hoitajalle Evolta, kuten yliopisto toivoi, ei

olisi tuottanut vaikeuksia; olihan Evolla metsäopiston lakkauttamisen jälkeen käyttöä vaille jääneitä taloja runsaasti.

Yliopiston metsänhoitajan kaksijakoinen asema sai v. 1922 uuden vahvistuksen, kun Korkeakosken hoitoalue erotettiin kokonaisuudessaan yliopiston harjoitushoitoalueeksi. Tällöin Cajander oli tosin jo paitsi professori, myös metsähallituksen pääjohtaja ja koko ristiriita yliopisto-opetuksen ja metsähallinnon muiden etujen välillä oli helppo ratkaista. Asetus yliopiston metsänhoitajan virasta vuodelta 1930, jolla vanhan (vuodelta 1909 periytyvän) asetuksen ao. kohdat kumottiin, säätääkin metsänhoitajan tehtävistä mm. seuraavaa: »Yliopiston metsänhoitaja on velvollinen metsänhoidon professorin alaisena hoitamaan yliopiston harjoitushoitoalueen ylimetsänhoitajan tehtäviä...» (S.as. kok. 64/30). Valtioneuvoston päätöksessä vuodelta 1948 säädetään tästä asiasta edelleen seuraavaa: »Yliopiston metsänhoitajalla on tähän hoitoalueeseen¹⁾ nähdessä samat valtuudet ja velvollisuudet kuin piirikuntapäälliköllä ja piiritarkastajalla piirissään.» (V.neuv. p. 346/1948). Vasta 1950-luvulla asiain tilaan tuli muutos, kun Korkeakosken hoitoalueen hallinto siirrettiin yliopistoa kuulematta täysin metsähallituksen alaisuuteen (V.neuv. p. 166/1956).

3.4 Metsäylioppilaiden ja metsänvartijakoulun oppilaiden kanssakäymisen vaarat

Kaikista Evoa vastaan esitetyistä perusteluista tämä tuntuu nykyhetken lukijasta oudoimmalta. Olihan Evon metsäopisto toiminut samassa pihapiirissä metsänvartijakoulun kanssa jo kolmisenkymmentä vuotta ilman että pienintäkään hankaluutta olisi tässä suhteessa ilmaantunut. A. G. Blomqvistilla, professorin pojalla ja ruotsinkielisen virkamiesluokan täysverisellä edustajalla ei ilmeisesti koskaan ollut tämänsuuntaisia ajatuksia (Vrt. HELANDER 1936 s. 176). Blomqvist ei esim. lainkaan epäri vuoden 1900 valtionmetsäkomitean mietintöön liitettävässä eriävässä mielipiteessä esittä, että metsäopiston ja metsänvartijakoulun

¹⁾ Korkeakosken hoitoalue.

lisäksi myös metsätieteellinen tutkimuslaitos sijoitettaisiin Evolle.

Myös nuoren Cajanderin ja häntä vain vähän vanhemman Hannikaisen esittäminä käsitys on perin kummallinen. Elettiin sentään ensimmäisen sortokauden jälkeistä aikaa ja viimeistään suurlakko oli tässä suhteessa yhdistänyt (jos kohta myös poliittisesti erottanut) eri säätyryhmiä toisiinsa (ylioppilaiden ja suomalaisuusmiesten pyrkimyksistä ja suhteesta kansaan esim. KLINGE 1968).

Vaikka voi kuvitella, että luonteeltaan jopa anakronistisen vanhoillinen yliopiston konsistori hyväksyisi tämänlaatuiset selitykset, on painotettava, että sekä esityksen tekijä että siitä lausunnon antaja olivat molemmat tunnettuja suomalaisuusmiehiä. Varsinkin Hannikainen oli ollut kansan (ja nimenomaan sen suomenkielisen väestöosan) oikeuksien ponnekas ja innostunut asianajaja. Hän oli toimittanut ensimmäisen suomenkielisen metsäsananaston, kirjoittanut metsänhoidon oppikirjan, perustanut metsänhoitolehden ym. (mm. LAITAKARI 1954). Juuri Hannikainen oli moneen otteeseen arvostellut vanhaa Evon opistoa mm. yläluokan mentaliteetista ja hän oli kymmenisen vuotta aikaisemmin ehdottanut koko metsäopetuksen siirtämistä Evolta Helsinkiin polyteknillisen opiston yhteyteen (esim. HELANDER 1936). — Tuskinpa Hannikainen vakavissaan asettuikaan argumenttinsa taakse, siinä määrin tämä käsitys oli vastoin hänen elämäntarkastustaan ja koko toimintaansa.

Myös Cajander oli omalta osaltaan nähnyt Evon metsäopiston harjoitustyöt ja hän luonnehtii niitä v. 1910 hyvinkin kirpeästi »Leimausta, apuharvennusta, miilunpolttoa, tervanpolttoa, sahausta ym. kyllä suoritettiin kruununpuistoissa, mutta ylioppilaiden osa näissä töissä supistui pääasiassa siihen, että he kävivät virallisilla retkeilyillä k a t s o m a s s a¹⁾ mitenkä metsänvartijakoulun oppilaat tai palkkalaiset työn suorittivat» (CAJANDER 1910 s. 683—4). Hän jatkaa edelleen kuvaillen suunnitelmiaan harjoitustyöiden luonteesta yliopistossa: »Samanlaiset käytännölliset harjoittelutyöt kunn ennen Evon opistolla, suoritetaan nyt yliopistossa-

¹⁾ Harvennus Cajanderin.

kin, joskin perusteellisemmin... Mutta tämän lisäksi vaaditaan kaikilta metsänhoitoylioppilailta toiset 4 à 5 kesäkuukautta kestävä harjoittelukurssi metsänhoitajan johdolla kaikissa tavallisemmissa metsänhoitoon ja metsäteknologiaan kuuluvissa töissä, suunnilleen metsänvartijakoulun harjoittelutöiden malliin. Se ei enää riitä, että ainoastaan käydään muiden töitä katsomassa, vaan jokainen saa työosuutensa itse suoritettavakseen.» (CAJANDER 1910 ss. 685—6).

Cajander halusi sanalla sanoen totuttaa virkamiehiksi kasvatettavat metsäylioppilaat myös ruumiilliseen työhön, ei vain omaksumaan päättäväisyyden ja »herran» roolia. Miksi tämä ei käynyt päinsä metsänvartijakoulun oppilaiden läheisyydessä, ei selviä mistään. Poliittisen tai yhteiskunnallisen tartunnan pelosta tms. ei voinut olla kysymys. — Cajander korostaa myöhemmin itsensä ajatuksiensa ainutlaatuisuutta. Hänen johdolla toimineen valtionmetsäkomitean mietinnössä kuvaillaan Helsingin yliopiston ja Evon metsäopiston harjoittelutöiden luonteen perustavan laatuista eroa seuraavasti: »Ensinnäkin on Helsingin yliopisto, sen mukaan mitä Komitea tietää, ainoa Euroopan yliopisto, jolla on erityinen hoitoalue käytettävissään metsäylioppilaiden harjoitustöitä varten. Sen kautta, että metsäopetusta varten on olemassa tällainen metsä- »laboratorio», häviää suurin puute mikä on olemassa ulkomaiden yliopistollisissa metsäopetuksessa. Ruotsia ja eräitä muita ehkä lukuunottamatta ei metsäkorkeakoulujenkaan ylioppilailta ulkomailla vaadita käytännöllistä metsänhoitotöiden suorittamista: Siikakankaan harjoittelualueella sitävästoin ovat ylioppilaat velvollisia, aivan samoin kuin metsänvartijakoulujen oppilaat, tekemään suorastaan ruumiillistakin heidän ammattiinsa kuuluvaa työtä (Komiteamiet. 13/20 s. 45).

3.5 Evon puoliksi lahot rakennukset ja metsänvartijakoulun tilantarve

Metsähallituksen lausunnossa lopuksi esitetty viittaus Evon puolilahoihin rakennuksiin kiinnittää niinkään huomiota. Oliko vanhan metsäopiston rakennuskanta päätetty niin rappeutumaan, että sen luovuttaminen metsäylioppilaille kesäiseksi tukikoh-

daksi ei enää olisi tarkoituksenmukaista. Aivan samanlaisen sävyn tapaa yllättäen siinä lopettajaispuheessa, jonka A. K. Cajander piti Evon viimeisen kurssin päättäjäisjuhlassa 16. 6. 1908: »Orpolapsen tavoin siis on Evon metsäopistoa kohdeltu. Se kuva jonka tämä monta kovaa kokenut opisto päättäjätילוudessaan tarjoo, onkin sen luontoinen, kuin edellisen perusteella voi arvata: rakennukset ränsistyneet, katot peittyneet sammaliin ja jäkäliin, opetusvälineet rappiolla. Pintapuoliselle katselijalle voi kenties näyttää, että kaikki olisi kuin olla pitääkin, mutta jos hiukan syvämmmin opistomme oloja tarkastaa, niin näkee kaikkialla lahovikoja» (CAJANDER 1908 b s. 262).

Tilanne ei siis opiston viimeisen johtajan käsityksen mukaan ollut mitenkään lohdullinen; kaikkea muuta. — Jos kuitenkin ryhtyy arvioimaan tuolloin Evolla käytettävissä olleiden rakennusten yleistä tilaa muiden tietolähteiden perusteella, vaikutelma on aivan toinen. Metsäopiston ns. opistorakennus oli 1890-luvun puolivälissä kunnostettu ja korotettu kaksikerroksiseksi, vanhat asuinrakennukset »Kosthället» ja »Rusthället» olivat vielä melko hyvässä kunnossa, ja metsänvartijakoulu oli vähän aikaa sitten saanut oman rakennuksensa, jota A. K. Cajander v. 1910 luonnehti seuraavasti: »Vasta vuonna 1904 valmistui uusi ajanmukainen oppilasrakennus, jossa oppilaat asuvat kaksittain verrattain avaroissa suojissa» (CAJANDER 1910 s. 688). Kun opiston johtajan asuinrakennus oli 1890-luvun puolivälissä palanut, hänelle ryhdyttiin 1900-luvun alussa rakentamaan uutta ja tilavaa virka-asuntoa. Eipä suotta esim. Ilmo Lassila vuonna 1909 toteaa, että ainoa rakennus joka kaipaasi korjausta oli vers-tasarakennus, »sillä vanha, tähän tarkoitukseen käytetty rakennus on, kuten viimevuotiset syynipöytäkirjat osoittavat, verrattain ränsistynyt ja vanhuudenheikkoutta poteva» (m.t. s. 77, myös SVT 17, vuodelta 1910).

Metsähallituksen vuosikertomuksien mukaan (SVT 17, 1902—1916) Evolle oli myönnetty rakennusten kunnossapitoon vuosittain 3 000—4 000 markkaa, mikä on ilmeisesti riittänyt kohtuulliseen tarpeeseen, koska tileissä näkyy toisinaan korjausmäärärahan säästöä.

Hyvässä kunnossa ovat Evon kunnianarvoiset puurakennukset kestäneet tähän päivään saakka luokkahuonerakennuksen paloa lukuunottamatta, mikä tuhosi osan Evon historiallista pihapiiriä 1950-luvulla. Selvästi yliammutuilta tuntuvatkin tämän vuoksi sekä Hannikaisen että Cajanderin esittämät moitteet, joiden korjaamiseen he eivät kuitenkaan tee pienintäkään aloitetta, vaikka viittaavat kyllä uuden harjoitushoitoalueen tarvitsemien rakennusten tarpeeseen.

Joskus on esitetty arveluita, että metsähallitus olisi tarvinnut Evon rakennuksia kipeästi metsänvartijakoulun laajentamista varten (esim. LAITAKARI 1960). Tämä ei kuitenkaan tunnu uskottavalta. Metsänvartijoista oli kyllä ollut aikaisemmin lievää puutetta. Vuosisadan alkuun mennessä oli Evon metsänvartijakoulusta valmistunut vuosittain 10 oppilasta, ja niinpä vuoden 1900 valtiometsäkomitea oli päättänyt suositella uusien suomenkielisten metsänvartijakoulujen perustamista siten, että yksi tulisi maan pohjoisosaan. Samalla ehdotettiin Evon metsänvartijakoulua laajennettavaksi.

— Metsähallitus olikin ryhtynyt uuden

päällikkönsä Hannikaisen johdolla tarmokkaisiin toimiin ja vuonna 1903 alkoi toimintansa Tuomarniemen, 1905 Nikkarilan ja Rovaniemen sekä v. 1908 Söderkullaan ruotsinkielinen metsänvartijakoulu. Näin oli vuosittain valmistuvien metsänvartijoiden määrä noussut nopeasti liki seitsenkertaiseksi, eli 67:ään ammattimieheen vuodessa.¹ Tätä taustaa vasten on ymmärrettävissä, että metsähallitus ei missään vaiheessa käyttänytkaan metsänvartijakoulun tilantarvetta minkäänlaisena perusteluna metsäylioppilaiden harjoitustöitä vastaan. Jälkeenpäin, kun kaikki päätökset asiasta oli jo tehty ja Hyytiälä syntynyt, Evon koulun vuosikurssin vahvuus lisättiin vuonna 1911 kahteenkymmeneen. — On syytä vielä todeta, että edellä mainitulla metsänvartijakoulujen määrällä tultiin toimeen aina 1930-luvun puolelle saakka, jolloin Kurun ja Loimolan metsäkoulujen perustaminen pantiin vireille (mm. HELANDER 1949).

¹) Muissa kouluissa oli vuosikurssin vahvuus 15 oppilasta, mutta Söderkullassa se oli 12 ja Evolla 10.

4 MISTÄ SYYSTÄ JUURI HYYTIÄLÄN YMPÄRISTÖ VALITTIIN UUDEKSI HARJOITUSHOITOALUEEKSI

Hyytiälän valintaa tarkastellessa kiinnittää huomiota ennen kaikkea se nopeus, jolla toimittiin. Kun metsähallitus oli antanut edellä selostetun lausuntonsa, maanviljelys-taloudellisen osaston (ja myös konsistorin) asenne oli syksyllä 1908 selkeä ainoastaan siinä suhteessa, että on annettava periksi ja että Evolta on syytä siirtyä pois. Sen sijaan uudesta harjoittelupaikasta ei ollut vielä mitään tietoa, vaan metsäopettajien sivumennen mainitsema Oriveden hoitoalue oli tuotu esille vain esimerkinomaisesti. Kuitenkin jo helmikuussa 1910 Cajander esiintyy maanviljelys-taloudellisessa osastossa mukanaan hyvin seikkaperäinen esitys, jolle oli jo ehditty kaiken lisäksi saada metsähallituksen ennakkohyväksyminen. — Oriveden hoitoalueen valinnan tausta selviää alastomuudessaan siitä pohdiskelesta, jonka Cajanderin itsensä johdolla toiminut valtiometsäkomitea kymmenen

vuotta jälkeenpäin esittää: »Oliko juuri tämä alue tarkoitukseen sovelias, vai eikö joku tai jotkut virkatalot ehkä olisi olleet sopivampia, on kysymyksenalaista; asiaa ei nimittäin yliopiston maanviljelys-taloudellisen osaston puolesta minkään vertaakaan selvitetty, vaan perustui vaali niihin vaikutelmiin, joita silloiset väliaikaiset metsätieteiden opettajat omasta harrastuksestaan ja omalla kustannuksellaan suorittamallaan matkoilla olivat saaneet.» (Komiteamiet. 13/20 siv. 42—43.)

Vaikka asiasta päätettäessä tulevaa harjoitushoitoaluetta esiteltiin jonkin verran, se tehtiin aina hyvin yleisin sanankääntein. Näyttääkin sanalla sanoen siltä, että juuri Hyytiälän seutujen valintaan tarkoitukseen ei ollut mitään erityistä syytä. Metsähallitus oli luultavasti valmis luovuttamaan tarvittavan maa-alueen Oriveden hoitoalueesta hyvinkin mielellään; tekisi mieli sanoa

paremman puutteessa, olihan siitä tuolloin neljännes suuren kulon jälkeen täysin tuottamattomassa tilassa. Kun ratkaiseva päätös oli tehty ja asiat olivat alkaneet kehittyä omalla painollaan, esitettiin sitten tonttimaan ostamista valtiolle ja metsäaseman perustamista (varmaan Evonkin muistojen vaikutuksesta) Kuivajärven rannalle. Olihan se kieltämättä paras paikka minkä hoitoalueesta tähän tarkoitukseen saattoi löytää.

Kuten tuon ajan ylioppilaat muistelmisaan toteavat, Hyytiälän ympäristön metsät olivat hyvin huonokuntoiset, yleensä määrämittaan hakatut ja hoitamattomat (Hyytiälän ... 1967). Työkohteita oli siis riittämiin, jos niitä haluttiin. Mieliinpainuvina näistä oli varmaan Siikakankaan suuri kuloalue, jota monet ovatkin luulleet ratkaisevaksi syyksi Hyytiälän valinnalle.

Kuuluisan kulon historia on seuraava: Kesäkuun 27 päivänä 1909 kova palo syttyi yksityismaalla Siikakankaan eteläpuolella.¹) Kulo oli eräiden tietojen mukaan alkanut kahdesta kohtaa, ja molemmat haarat olivat sitten yhtyneet suunnilleen alueen keskikohdalla edeten voimakkaasti suoraan pohjoista kohden (KANGAS 1931 s. 13). Sunnuntaipäiväksi ihmiset olivat lähteneet kirkkoon, joten sammutusväkeä saatiin vasta myöhään paikalle. Yhteensä tämä ankara palo poltti noin 480 hehtaaria valtion metsää (SVT 27, v. 1909).

Kun palon jälkeen kaikki vahingoittuneet puut hakattiin, kangas jäi aivan paljaaksi. Koska kaikki humus oli palanut, luontaisen uudistamisen edellytykset olivat erittäin heikot. Siikakangasta metsitettiinkin vuosina 1911—1916 innokkaasti: vuosina 1911 ja 1912 viljeltiin yhteensä n. 140 ha. Paitsi männyn ruutukylvöä, hajakylvöä ja vakokylvöä, alueella suoritettiin myös istutusta ja perustettiin pienehköjä kokeita ulko-

5 TARKASTELUA

Edellä on pyritty hahmottelemaan sitä tapahtumasarjaa, jonka seurauksena Evon metsät vaihdettiin Hyytiälän ympäristöön. Olennaisin kysymys, johon painetut lähteet eivät anna selvää vastausta on, mitkä sitten olivat todelliset syyt Evolta lähtöön. Kun

maisilla puulajeilla (HERTZ 1926). — Tässä yhteydessä on painotettava, että esim. männyn istutuksen merkitys maamme metsänhoidossa oli noina vuosina lähes olematon (vrt. esim. E. K. CAJANDER 1932), eikä tällaisia »nilelle» palaneita kankaita juuri metsitetty muuten kuin kylvämällä tai sitten tyydyttiin odottamaan hidasta luonnonsiemennystä. Vaikka Siikakankaasta myöhemmin muodostui eräänlainen Hyytiälän symboli ja tämän poikkeuksellisen kuivan ja vaikean hiekkakankaan metsittämistä todellinen metsähoitajakunnan yhteinen, omien käsin aikaansaatu suurtyö, on korostettava, että paloalaan tai sen tuottamaan hyötyyn metsänhoidon opetuksen kannalta ei viitata missään harjoitusalueen alkuaajan päätösiakirjassa.

Toisaalta on sanottava, että tämän syyn pois jättäminen on voinut tapahtua myös tietien tahtoen. Olisi ollut hyvin vaikeata perustella varsinkin vanhan Evon opiston käyneille metsähoitomiehille sitä hyötyä, minkä metsävirkamieskunta saisi tällaisen biologisesti, teknisesti, taloudellisesti ja myös opetuksellisesti erittäin epäkiitollisen työkohteen valitsemisella.² Vielä tänäänkin herättää kummastusta, jos kohta myös ihailua se innostus ja uupumattomuus, jolla metsäylioppilaspolvi toisensa perään Siikakangasta metsitti, mutta epävarmaa on, missä määrin Siikakangas vuorostaan ammatillisesti on palkinnut heidän vaivansa.

¹) Metsähallituksen vuosikertomuksen mukaan syy oli »luultavasti erään yksityisen maalla työskennelleen henkilön päivällisvalkeasta» SVT 17 (vuodelta 1909) siv. 126.

²) On huomattava, että A. K. Cajander (1913) itsekin arvostelee tällaisen metsänviljelykohteiden mielekkyyttä, vaikka niitä suoritettiin jonkin verran.

töksen teon tausta liittyy toisaalta niin olennaisesti Cajanderin ja myös Hannikaisen luonnekuvaan, että näiden näkökohtien sivuuttaminen on tässä yhteydessä mahdotonta, vaikka onkin painotettava sitovien johtopäätösten puutetta.

Aluksi on syytä todeta, että niin Cajander kuin Hannikainenkin tiesivät hyvin mitä olivat tekemässä. On luultavaa, että ainakin Cajander näki selvästi, että Evo olisi joka tapauksessa vielä pitkän aikaa ainoa paikka Suomessa, missä olisi nähtävänä järjestelmällisen metsänhoidon tuloksia, metsänhoidollisia kokeita, suuriarvoisia ulkolaisviljelmä ja »tyypillisiä» metsätyyppejä sellaisina kuin Cajander ne oli kuuluisassa »Ueber Waldtypen»-julkaisussaan kuvannut. Tilannetta kuvaa hyvin se, että tähän teokseen sisältyy mm. laaja tarkastelu Evon kruununpuistossa soveliaimmista männikön kasvatusmenetelmistä ja mänty-metsien kehityksestä eri metsätyypeillä (CAJANDER 1909 b ss. 101—154). Evon-Vesijaon metsien tarjoamat tutkimusmahdollisuudet näkyvät mm. siinä, että varsinkin Vesijaolla tehtiin vilkasta metsänhoidollista tutkimustyötä koko 1910 ja 1920-lukujen ajan, kun taas Hyytiälästä käsin ei ilmestynyt yhtäkään metsänhoidollista tutkimusta ennen 1920-luvun loppua.

Alkuaikojen Hyytiälä oli ja pysyi kauan työvoittoisena »kesäleirinä» tieteellisen toiminnan jatkuessa erityisesti Vesijaolla varsinkin sen jälkeen kun tästä kruununpuistosta v. 1923 oli muodostettu metsäntutkimuslaitoksen kokeilualue (HEIKINHEIMO 1955).

Kun kasvimaantieteilijä ja dendrologi Cajander aivan ilmeisesti halusi harjoitustyöt pois Evolta, mutta ei sensijaan pitänyt niinkään suurta väliä, missä ne suoritettaisiin, on ilmeistä että hän ei halunnut töitä jatkettavan Evolla, missä A. G. Blomqvistin luomat perinteet ja metsänhoidon jäljet yhä hallitsivat lähes jokaisessa metsikössä. Cajander halusi aloittaa tässäkin suhteessa täysin alusta ja katkaista kaikki perinnäiset siteet vanhaan metsäopistoon ja sen työn tuloksiin. Eräänlainen »Koko Programmi Toimeen»-henki oli varmaan hänen tunnuksenaan, kun hän ripeästi ja tarmokkaasti, joskus jopa häikäilemättömästi toteutti omia ajatuksiaan.

Cajanderin myöhempi suhtautuminen

Hyytiälään onkin melko ongelmallinen. Hän nimittäin jätti harjoitusalueen ja -aseman silleen. Samaan aikaan kun hän mm. levitti tietoa ja opetusta uudesta metsäntyyppijärjestelmästä ja taisteli muutenkin monin keinoin metsänhoidollisen opetuksen kehittämiseksi, hän ei esim. juurikaan käynyt Hyytiälässä kesäisin. Silloinkin kun hän siellä pistäytyi, vierailulla oli täysin epävirallinen leima (katso esim. Hyytiälän... 1967 s. 93). Saa sen vaikutelman, että hän ei juuri välittänyt myöhemminkään Hyytiälän tarjoamista mahdollisuuksista esim. opinnäytetöiden ja väitöskirjojen aineistoiksi, vaikka hänellä epäilemättä olikin alkujaan pyrkimys luoda Siikakankaan harjoitusalueesta myös jonkinlainen metsäntutkimuksen keskus. Myöhemmin, kun valtiollinen elämä ja virkatyö metsähallituksessa veivät koko hänen aikansa, ja kun Olli Heikinheimo oli ryhtynyt Metsäntutkimuslaitoksessa toteuttamaan mittavaa kokeilualueohjelmaa, tämä ajatus jäi varmaan täysin sivuun. — Mitään virallisia aloitteita Hyytiälän rakentamisesta tms. ei tapaa mistään niistä lukuisista komiteamietinnöistä, joissa esim. Cajanderin kuningasajatusta, Helsingin yliopiston metsäopetuksen, Suomen Metsätieteellisen Seuran ja metsäntutkimuslaitoksen yhteistä »Metsätaloo» pontevasti perustellaan (esim. CAJANDER 1909 a, 1931, Komiteamietintö 13/20, Korkeimman... 1930).

Entä mikä oli Hannikaisen osuus Hyytiälän synnyssä. On ensin todettava, että molemmat miehet, Cajander ja Hannikainen ajoivat samanlaisia asioita: suomalaisuutta kielipoliittisesti ja nuorsuomalaisuutta puolipoliittisesti. Kumpikin suhtautui myös torjuvasti Evon metsäopistoon; Hannikainen avoimen kielteisesti ja Cajander peitetymmin väheksyvästi. On myös muistettava, että näiden kahden miehen yhteistoiminta oli ollut näkyvissä jo vuonna 1907, kun metsähallitus anoi Cajanderille matkaravoja opintomatkalle Keski-Eurooppaan. Onkin todennäköistä, että Cajander oli pyytänyt Hannikaiselta, että metsähallitus lausunnossaan kajoaisi tälle valtion keskusvirastolle kuulumattomiin seikkoihin, kuten maanviljelyskemian ja -fysiikan merkitykseen metsäopetuksessa, jotta tämän avulla uuden opetusohjelman sisältö voitaisiin kammata siihen suuntaan kuin väliaikaiset metsä-

opettajat sen halusivat. Tuskin Hannikaisella itselläänkään oli mitään sitä vastaan, että Evon opiston tarina näin peruuntumattomasti loppuisi; lisäksi kysymys Evon-Vesijaon hoitoalueen kohtalosta oli sittenkin ratkeamassa ahtaasti ottaen metsähallituksen välittömien etujen kannalta suotuisasti. Jotta toiminta uudella paikalla saataisiin sitten mahdollisimman nopeasti käyntiin, uusi harjoitusalue oli varustettava tarpeellisilla rakennuksilla, työkaluilla ja laitteilla yms. Se aulius, jota metsähallitus osoitti, todistaa, että tehty päätös oli ollut sen päällikön mielen mukainen. Siitä, että Hannikainen oli henkilökohtaisesti neuvotellut asioista aina etukäteen Cajanderin kanssa, todistavat mm. edellä esitellyt pöytäkirjamaininnat. — Metsähallituksesta oli tosin tullut kollegiaalinen virasto sen jälkeen kun uusi johtosääntö 6. 4. 1908 oli astunut voimaan, mutta näissä asioissa voi kuvitella ylitirehtöörin sanan painaneen vielä hyvin paljon varsinkin kun ratkaisu tehtiin yliopiston metsäopettajien mielen mukaisesti.

Cajanderin ja Hannikaisen yhteistoiminta tulee näkyviin selvänä myös vuonna 1909 Suomen Metsätieteellistä Seuraa perustettaessa. Aloitteen tekijä Cajander oli varmaan sopinut Hannikaisen esittämisestä seuran perustavan kokouksen puheenjohtajaksi ja perustavan kokouksen jatkokokouksen jälkeen Hannikainen myös valittiin seuran ensimmäiseksi puheenjohtajaksi. Vaali oli omalta osaltaan varmaan oikeaan

osunut, vaikka ehkä ei paras mahdollinen jos haluttiin korostaa uuden yhdistyksen tieteellistä leimaa. Tarjolla olisivat olleet paitsi Cajanderin uskolliset tukijat, professori Th. Homén ja senaattori, professori A. O. Kairamo, myös varapuheenjohtajaksi valittu prof. I. Rosberg, prof. A. J. Palmén jne. Myös uuden seuran nimikysymys, johon mm. MAKKONEN (1977 s. 127) viittaa, osoittaa selvää kilpailuasetelmaa vanhaan ruotsinkieliseen »virkamiesyhdistykseen» päin (vert. myös CAJANDER 1909 a, s. 111).

Cajander ja Hannikainen olivat kumpikin hyvin suurella määrällä samankaltaisia ihmisiä, vaikka ensiksi mainittu nousikin henkisiltä kyvyiltään ja myös urallaan korkeammalle. Kumpikin aloitti uransa hyvin nuorena ja murtautui jo alle 30-vuotiaana yleiseen tietoisuuteen uusien, usein hyvin radikaalien ehdotusten esittäjänä. Kummankin nousu oli nopea aina valtakunnan korkeimmille virkapaikoille saakka, mutta kummassakin ilmeni jonkinlaista väsymystä jo ennen kuudettakymmenettä ikävuotta. Kummallekin heille sota-aika koitui kohtaloksi; Hannikaiselle kansalaissota v. 1918 ja Cajanderille talvisota v. 1939. »Malli Cajanderin» tai miksei »malli Hannikaisen» varjoon jäivät nuorten ripeiden miesten hahmot, miesten jotka eivät aikanaan olleet hetkeäkään epäroineet, kenen puolelle asetua ja kenen asiaa ajaa, innokkaasti ja täydellä sydämellä. Kumpikin Suomen metsähistorian suuri mies olisi kyllä oman elämäkertansa arvoinen.

LÄHDELUETTELO

- ARIMO, A. S. (A. A.-o.). 1908. Metsänvartijakoulujen opettajien kokous Helsingissä kesäkuun 17—22 p:nä. Tapio 2: 272—277.
- Asetus tiedonnäytteistä pätevyuden osoittamiseksi... valtionvirkoihin maanviljelyksen alalla 7. 8. 1906. Suomen as. kok. 36/06.
- Asetus ylemmän metsänhoito-opetuksen siirtämisestä yliopistoon 28. 12. 1907. Suom. as. kok. 55/07.
- Asetus Suomen keisarillisen Aleksanterin yliopiston... annettavasta metsänhoitotieteiden opetuksesta 10. 6. 1909. Suom. as. kok. 43/09.
- Asetus opinnäytteistä pätevyuden osoittamiseksi valtionvirkoihin metsänhoitolaitoksessa 10. 6. 1909. Suom. as. kok. 43/09.
- CAJANDER, A. K. 1908 a. Metsätalousopetus yliopistoissa ja itsenäiset metsäopistot. Tapio 1: 13—18.
- » — 1908 b. Katsaus Evon metsäopiston vaiheisiin. Suomen metsänhoitoyhd. julk. 25: 250—262.
- » — 1909 a. Metsätieteellinen tutkimustoiminta ulkomailta ja ehdotus sen järjestämiseksi Suomessa. Liite metsähallituksen vuosikertomukseen v. 1907. 137 s.
- » — 1909 b. Ueber Waldtypen. Acta For. Fenn. 1.1.
- » — 1910. Metsänhoito-opetus ja metsätieteellinen tutkimustoiminta. Maahenki 1: 666—699.
- » — 1913. Missä määrin tulisi meillä toimeenpanna keinollista metsänkasvatusta? Suomen metsänhoitoyhd. julk. 30: 183—187.

- » — 1931. Tieteellinen tutkimustyö sekä korkein opetus maatalouden ja metsätalouden alalla. *Silva Fenn.* 18.
- CAJANDER, E. K. 1932. Tietoja metsänviljelytoiminnasta Suomessa 1923—1930. Referat: Über die Forstkulturtätigkeit in Suomi (Finnland). *Silva Fenn.* 22.
- Den högsta forstliga undervisningen vid universitetet. 1909. Suomen metsänhoitoyhd. julk. 26: 189—223.
- ERICSSON, B. 1913. Onko alempi metsäopetus meillä tyydyttävällä kannalla, vai tarvitaanko siinä korjauksia ja millaisia. *Tapio* 6: 81—185.
- » — 1916. Metsätalouden kehitys Evon ja Vesijaon kruununpuistoissa ajanjaksoina 1859—1915. Evon metsänvartijakoulu 1876—1916. ss. 3—21.
- HEIKINHEIMO, O. 1955. Vesijaon kokeilualan vaiheita. Refer. Aus der Geschichte der Versuchsforstes Vesijako. *Commun. Inst. For. Fenn.* 46. 2.
- HELANDER, A. B. 1936. Anton Gabriel Blomqvist ja hänen aikalaisensa. Referat: Anton Gabriel Blomqvist. *Acta Forest. Fen.* 43.2.
- » — 1949. Suomen metsätalouden historia. WSOY. Porvoo—Hki 546 siv.
- HERTZ, M. 1926. Silmäys Siikakankaan metsänviljelyksiin. *Metsätal. aikakausl.* 43: 197—204.
- HOMÉN, Th. 1909. Korkein metsänhoito-opetus. Suomen metsänhoitoyhd. julk. 26: 224—230.
- Hyytiälä, kymmenvuotisjulkaisu 1909—1919. 1923. Toim. S. E. Multamäki. Hki, 144 siv.
- Hyytiälän kolmas kurssi; muistoja ja kuvauksia. Toim. S. E. Multamäki ja E. Laitakari. 1967. Helsinki, 165 siv.
- KANGAS, E. 1931. Siikakankaan mäntytaimistojen tuhoista. Refer. Über die Schädigungen des Kiefernplanzenbestände in Siikakankas. *Silva Fenn.* 17.
- Keisarillisen Suomen senaatin ehdotus armolliseksi asetukseksi Suomen keisarillisen Aleksanterin yliopiston filosofisen tiedekunnan maanviljelys-taloudellisessa osastossa annettavasta metsänhoito-opetuksesta. Suomen metsänhoitoyhd. julk. 26: 95—97.
- Keisarillisen Suomen Aleksanterin yliopiston konsistorin ptk. 7. 3. 1908., 21. 11. 1908. 16. 2. 1910,
- Keisarillisen Suomen senaatin ehdotus armolliseksi asetukseksi opinnäytteistä pätevyyden osoit-
- tamiseksi valtionvirkoihin metsänhoitolaitoksessa. Suom. metsänhoitoyhd. julk. 26: 100—101.
- Keisarillisen Suomen senaatin kirkollisasiain toimituskunnan ptk. 24. 5. 1911.
- Keisarillisen Suomen senaatin talousosaston ptk. 21. 4. 1910.
- KIVINEN, E. & LAITAKARI, E. 1958. Helsingin yliopiston maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan vaiheita 50-vuotiselta taipaleelta. Summary: Education in agriculture, forestry and home economics at the University of Helsinki. *Silva Fenn.* 95.
- KLINGE, M. 1968. Ylioppilaskunnan historia. III, 1872—1912. WSOY, Hki, 408 siv.
- Korkeimman maa- ja metsäopetuksen kehittäminen. (Maatalousyliopistokomitean mietintö 1: puh. joht. A. K. Cajander, siht. E. Laitakari) 1930. *Silva Fenn.* 16.
- LAITAKARI, E. 1954. Nuori Hannikainen metsäpolitiikkona. Refer: Der junge Hannikainen als Forstpolitiker. *Acta Forest. Fenn.* 61.4.
- » — 1958. Katso: Kivinen, E. & Laitakari, E.
- » — 1960. Hyytiälä 1910—1960. *Metsälehti* 18 (29—30): 5—6.
- LASSILA, I. 1909 a. Evon kohtalo? Suomen metsänhoitoyhd. julk. 26: 72—80.
- » — 1909 b. Metsäylioppilaiden metsänhoidolliset ja metsäteknologiset harjoittelutyöt. Suomen metsänhoitoyhd. julk. 26: 272—273.
- MAKKONEN, O. 1977. Vuosisata metsätalouden myötä. Suomen metsäyhdistys. — Finska forstföreningen 1877—1977. Helsinki.
- Metsätilasto. Suomen virallinen tilasto 17. vv. 1902—1916. painov. 1904—1920.
- Mietintö komitealta, joka on asetettu antamaan lausuntoa niistä periaatteista, joihin valtion metsätalouden tulisi perustustua. 1900. Komiteanmietintö 5/00.
- SARVAS, R. 1967. Metsäntutkimuslaitos 1917—1967. *Commun. Inst. For. Fenn.* 65.1.
- Suomen metsänhoitajat 1851—1951. 1931. Julk. Suomen metsänhoitajaliitto. Mänttä.
- Valtionmetsäkomitean mietintö 4 (puh. joht. A. K. Cajander, siht. A. Borg). 1920. Komiteanmiet. 13/20.
- Valtioneuvoston päätös metsähallituksen alaisten valtionmaiden aluejaosta 29. 4. 1948. Suomen as. kok. 346/48.
- Valtioneuvoston päätös metsähallituksen alaisten valtionmaiden aluejaosta 28. 3. 1956. Suomen as. kok. 166/56.